ALDIĞIM NEFES, ÇEVİRDİĞİM PEDAL

DR. ÜMİT TAŞTAN

"Hayat bisiklet sürmek gibidir. Pedalı çevirmeye devam ettiğiniz sürece düşmezsiniz."

Claude Pepper'a atfedilen bu söz hayatta başarılı olmak için işlerimizde devamlı ve istikrarlı olmak gerektiğine dikkat çekiyor. Bu sözün bir benzerini Einstein, 1930'da oğlu Eduard'a yazdığı bir mektupta dile getirmiş. "İnsan da bisiklet gibidir. Ancak hareket hâlindeyken dengesini koruyabilir." Bisiklet sürmek ile hayat sürmek arasında kurulan bu benzerlikleri daha da ileri götürebiliriz.

Evden işyerine sekiz kilometre olan mesafeyi bisikletle kat ettiğim günlerden bir gündü. Bisikletle gitmenin arabaya kıyasla ne kadar zor, ama bir o kadar da eğlenceli ve şaşırtıcı olduğunu fark ettim. Elbette bu farkındalık bisiklet sürmeye başladığım ilk günlerde ya da belirli bir günde olmadı. Çocukluğumdan beri sürdüğüm bisiklet, ilk arabamı aldıktan sonra yavaş yavaş hayatımdan çekilse de zaman zaman işe bisikletle gitmeye devam ediyordum.

Yaşadığım ekonomik darlıktan dolayı arabamı sattığım ve arabasız kaldığım dört beş aylık bir periyotta evden işe her gün bisikletle gidip geliyor, bir yandan da bisiklet sürmenin hususiyeti üzerine düşüncelere dalıyordum. Sekiz kilometrelik, sağımda ve solumda tarlaların, metruk arazilerin olduğu bu yolda ister istemez hayatı sorguluyor ve yaşadığım hayata bir üst pencereden bakma fırsatı buluyordum. İşe arabayla giderken acelemden dolayı on beş dakikalık yolu on iki dakikada kat ettiğim günler geliyordu aklıma.

Gaz pedalına biraz daha fazla basarak işe birkaç dakika daha erken gidiyor, derse yetişmeye çalışıyordum. Ancak bisikletle işe gitmeye başladığımda bu aciliyet duygusundan kurtulmaya başladığımı fark ettim. Ayağımın altında istediğim zaman basacağım bir gaz pedalı, istediğimde yağmurdan ve rüzgârdan kendimi yalıtacağım korunaklı bir ortam yoktu. Acelem olsa ne fayda! Gaz pedalı sandığım şeye ne kadar yüklenirsem, o kadar çok terliyordum; zira o pedalın altında beygir gücü değil, yalnızca benim iki bacağım vardı.

Bunu da her akşam sızlayan bacaklarımla acı acı öğreniyordum. Bu farkındalık neticesinde artık aceleyle işe gitmeye çalışmıyor, yolculuğun ve seyrin hususiyetlerine odaklanmaya başlıyordum. Daha önce hiç dikkat etmediğim detayları ve incelikleri fark etmeye başladım. Eskiden arabamın tekerleğine batan vidaların ne hikmetse hep beni bulduğunu düşünürken, o vidaların yollarda ne kadar çok olduğunu fark ettim. Bisikletle yolda seyrederken parklarda oynayan çocukları, bina önlerinde oturan kadınları gözlemlemeye başladım.

Bir yere yavaş gitmenin getirdiği güzellikleri birer birer yaşıyordum. Kazandığım en önemli farkındalıklardan birisi taşıyamayacağımdan fazla yükü yüklenmemem gerektiğiydi. Çantama biraz fazla eşya koyduğumda işe terlemiş bir şekilde gittiğimi ve bacaklarımın yorulduğunu fark ediyordum. Daha sonra, ihtiyacım olanların dışında yük almamam gerektiğini bana öğreten bu tecrübenin aslında hayatın geneline teşmil edilebileceğini düşünmeye başladım.

Modern hayatın yoğunluğu içerisinde kendimize ne kadar da fazla ve gereksiz yüklerle eziyet ediyoruz. Oysa insan, beklenmedik olaylara karşı da tedbirli olmalı; taşıyacağı yükte kendine bir pay, bir boşluk bırakmalı. Sekiz kilometrelik yolda bisikletle rüzgâra karşı pedal çevirirken fark ettim bunu. Bisiklet sürmek hayatın zorluklarına dair bunun gibi pek çok farkındalık kazandırmakla birlikte hayatın incelik ve güzelliklerini de müşahede etmeme olanak sundu.

Üniversitenin giriş kapısından girdikten sonra fakülteye kadar giden bir kilometrelik yolun ilk beş yüz metresi söğüt ağaçlarıyla kaplıydı. Bu yolda giderken daha önce gördüğüm ama detaylıca gözlemleme fırsatı bulamadığım pek çok kuş türüne şahit oldum. Saksağanların, serçe ve kargaların ağaç kovuklarına yaptıkları yuvaları görmeye, ağaçlar arasında çıkardıkları sesleri ayırt etmeye başlamıştım. Arabayla geçerken görünmeyen bu kuşlar sanki birdenbire çoğalmış gibiydiler.

En çok hoşuma gidense halk arasında hüdhüd olarak bilinen ibibik kuşlarının adeta selamlarcasına ağaç aralarından uçup bana eşlik etmesiydi. Feridüddin Attar'ınMantıku't-Tayr eserinde okuduğum, Hz. Süleyman'a kılavuzluk eden hüdhüd şimdi bana kılavuzluk ediyordu. Karşılaştığım bu ve daha pek çok güzellik sayesinde yolculuğun sıkıntıları ve ezaları gözümde küçülüyor, seyrin akışına bırakıyordum kendimi.

Artık pedal çevirmek benim için hariçten yapılan zahmetli bir eylem olmanın ötesinde sanki ekmek gibi su gibi, nefes almak gibi bir pratiğe dönüşmüştü. Taşıyabileceğim yükü biliyor, tersten gelen rüzgârı hesaba katıyor, yolda karşılaştığım insan ve olaylar üzerine düşünüyor ve hüdhüd kuşunun kılavuzluğunda pedal çeviriyordum. Bisiklet sürmek insanın aynı zamanda çocukluğu ile kurduğu kuvvetli bir bağ olduğundan, pedal çevirirken zaman zaman çocukluğumu hatırlıyorum.

İlk bisikletimi yedi yaşındayken, sünnet düğünümde toplanan otuz iki lirayla almıştım. Yedi vitesli, görenlerin gözünü alamadığı muazzam bir bisikletti. O yaşlardaki bir çocuk için yedi vites gayet yeterliydi. Tabii yaş yükseldikçe hem vites sayısı artıyor hem de bisikletin boyu yükseliyordu. O yaşlardan itibaren bisikletimin arkasında muhakkak bir kişiyi, genellikle de en yakın arkadaşımı taşıdığımı hatırlıyorum. Onun yükünü de çekerdim, yolda bir yandan sohbet eder bir yandan da eğlenirdik.

O zamanlar neden bazı çocukların bisikletinin olmadığını bugün daha iyi anlıyorum. Cenâb-ı Hak onları da arkamızda taşıyalım diye bize bu bisikletleri vermiş. Lise yıllarımda beş arkadaş İnegöl'den başlayarak on beş kilometre yukarıdaki bin yüz metre rakımlı İclaliye yaylasına kadar pedal çevirmiştik. Beş kişi olmamıza rağmen dört bisikletimiz vardı. Benim arkamda, çocukluğumun beraber geçtiği, aynı zamanda akrabam olan Hasan oturuyordu.

Pedalları çevire çevire Karakadı köyüne girer girmez, misafir ağırlamaktan pek de hoşlanmadığı belli olan köyün köpekleri, sanki günlerdir bu anı bekliyormuşçasına havlayarak üzerimize çullandı. İslam abi hariç hepimiz, ne olduğunu anlamaya kalmadan yokuş aşağı bıraktık kendimizi; rüzgârı da arkamıza alınca bisikletler adeta uçtu. Bir de ne görelim: herkes vınlayarak aşağı süzülürken İslam abi, nedendir bilinmez, var gücüyle yokuş yukarı tırmanmaya çabalıyor; köpek sürüsü de neşeli bir yarışa çıkmışçasına onun peşinde…

Biz de soluk soluğa, yarı korku yarı kahkaha, bu tam teşekküllü aksiyon sahnesini seyre dalmıştık. Köpeklerden en atılganı tam İslam abinin paçasına yapışacakken, köyden bir amca elindeki sopayı tam isabetle savurup imdada yetişti. O gün yaşadıklarımız, aradan yıllar geçse de hâlâ dün olmuş kadar taze kazınmış duruyor zihinlerimizde…

O yıllarda Bisan marka bisikletler vardı ve bunlara üç kişinin bile bindiği olurdu. Bugünden geriye baktığımda bu bisikletler bana kalabalık aileleri hatırlatıyor: sade, gösterişsiz, akşam ezanından sonra yer sofrasında buluşan mesut insanların eski bir albümden düşmüş karesi gibi. Kalabalık ailelerin yerini artık tek çocuklu çekirdek aileler aldı. İki çocuğu olana bile şaşkın bakışlar yöneltiliyor bugünlerde. Modern hayatın getirdiği bireyci anlayış sebebiyle arkamıza kimseyi bindirmiyor, kimsenin yükünü çekmiyoruz artık.

Anne babamıza tanıdığımız taşıma kapasitesi bile sınırlı. Herkesin kendi parası, kendi hayatı var. Şimdilerde üretilen bisikletlerin arkalığında "maksimum taşıma kapasitesi yirmi kilodur" ibaresi yazılı. Herkesin yükü kendine! Haliyle evlilikler de bundan nasibini alıyor. Ne var ki evliliğin doğası bu bireyci anlayışa uygun olmadığı için yükünden boşanıyor insanlar. Birbirimizin yükünü çekmek şöyle dursun, birbirimizi yük gördüğümüz günlere uyanıyoruz.